

Ryngraf z wizerunkiem Matki Boskiej

OBYWATELE RZECZYPOSPOLITEJ! OJCZYZNA W POTRZEBIE!

Wrogowie ojczyzny nas zewsząd ściskają wszystkie strony, by zniszczyć wywołaną
krwią i trudem, ciężką walką polskiego niepodległość naszą. Zastępy napoleońców, ciągnące
na z półkuli Azji, tudzież słomną bułgarską wojnę naszą, by ranną na Polskę, strato-
wać nasze królestwo, spalić wieje i miasta i na emigracyjną polskiem rozpaczając swoje
straszne powołanie.

Jak jednolitość, niezłomny mur stając musimy do oporu. O pierś całego narodu
razbić nie ma komety bolszewizmu! Jedność, spójność i wyjątkowa postać niech skupi
nas w wszystkich dla wspólnej sprawy!

Zołnierze polskie, krwią brońcy na froncie, musi mieć to przedświadczenie, iż stoi
za nim cały naród, dając ciśnień gotowość przetrwać mu z pomocą.

Czwiniś tała nadzieję.

Wzręmy tedy wszystkich, zdolnych do nieustannego broni, by dobrocią zaciągnąć
do w szeregi armii, szewcików, leżących w Policie z własną wolą gotów
złożyć krwią i życie.

Niech śpiewają wszyscy i ci, młodzieńcy i silej ciążący w życiu, co zdanem odmierzać
będą miarę miłości, i ci, którzy staną mogą do pracy w instytucjach społecznych, by
zwolnić z nich i zastąpić tych, co na froncie przepadli być mogą. Niech na wszelkie
Polskę nie zabraknie żadnego z tej wierności i prawnych wyzwoleń, co wzorem ojcowi i dźw-
dów pokotem polską wroga w ścisłe Rzeczypospolitą.

Wszystko dla zwycięstwa! Do broni!

W imieniu Rady Obrony Państwa
J. Piłsudski
Naczelnik Państwa i Naczelnik Wódz.

Warszawa, 20 Sierpnia 1918 r.

WYDAŁO KSIĘGARNIA "WISŁA"

WOJSKOWE

WOJSKOWE
CENTRUM
EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Odezwa Józefa Piłsudskiego z 3 lipca 1920 r.

WOJNA POLSKO-SOWIECKA 1919-1921

Wojna polsko-bolszewicka 1919-1921 zadecydowała o kształcie wschodnich granic Rzeczypospolitej po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Stoczona w 1920 r. pod Warszawą zwycięska bitwa z wojskami sowieckimi została nazwana ośmiennastą decydującą bitwą w dziejach świata. Odradzająca się Rzeczpospolita uratowała nie tylko swą suwerenność, ale i całą Europę przed bolszewicką rewolucją.

18 listopada 1918 r. Lew Trocki, przewodniczący sowieckiej Rady Wojennej rzucił hasło marszu Armii Czerwonej na zachód. Kroczącej na zachód armii sowieckiej, pierwsze stawili opór organizacje samoobrony Litwy i Białorusi. By zatrzymać Armię Czerwoną z dala od ziem centralnej Europy, Józef Piłsudski skierował wojska za Bug i Niemien.

W lutym 1919 r. doszło do pierwszych walk z bolszewikami. Wojsko Polskie, bijąc Sowietów, jesienią stanęło 200 km od Moskwy. Przygotowywaną w 1920 r. nową ofensywę sowiecką przeciwko Polsce J. Piłsudski postanowił zatrzymać wykonując uderzenie wyprzedzające.

Działania polskie rozpoczęte 25 kwietnia 1920 r. na Ukrainie miały dwa cele. Celem politycznym było utworzenie niepodległego państwa ukraińskiego, wojskowym - zniszczenie południowego zgrupowania wojsk sowieckich. Plan nie powiódł się; przeciwdziałanie 2,5-milionowej Armii Czerwonej rozbiło polski Front Północno-Wschodni i przełamało obronę na Bugu i Narwi. Sowieci doszli do linii Wisły i Wierprza zagrażając Warszawie.

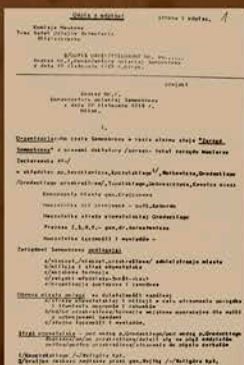
Młode państwo polskie znalazło się w śmiertelnym niebezpieczeństwie. Do obrony zagrożonej niepodległości stanął cały naród. 1 lipca 1920 r. powołano Radę Obrony Państwa z Józefem Piłsudskim na czele. W odpowiedzi na jej apel nastąpił masowy napływ ochotników do armii, która dzięki temu w sierpniu, w najbardziej krytycznym momencie wojny, liczyła ok. 1 mln. żołnierzy.

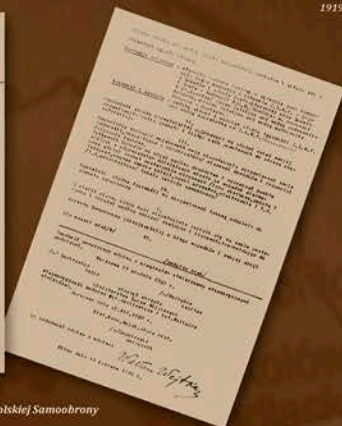
Odnaka pamiątkowa
„Wilno-Wielkanoc”
1919 r.

Józef Piłsudski na Wileńszczyźnie w 1919 r.

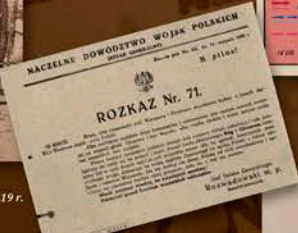
Rozkaz nr 1 z 11 listopada 1918 r. Komendy polskiej Samoobrony

Oddział ochotników, 1919 r.

Przebieg Bitwy Warszawskiej, 1920 r.

Rozkaz nr 71
z 14 sierpnia 1920 r.

Józef Piłsudski i gen. Edward Rydz-Śmigły na froncie w 1920 r.

Gen. Józef Haller pod Radziejymem, 1920 r.

ŻOŁNIERZ POLSKI

ARMIA OCHOTNICZA

W obliczu zagrożenia Polski, na wniosek premiera Władysława Grabskiego, Sejm uchwalił 1 lipca 1920 roku ustawę o powołaniu Kadry Obrony Państwa. Na jej czele stanął Naczelnik Państwa Józef Piłsudski, który 3 lipca wydał odezwę skierowaną do „Obywateli Rzeczypospolitej” i „Żołnierzy Rzeczypospolitej”, wzywając do maksymalnego wysiłku na rzecz obrony Ojczyzny. Podobnie jak władze cywilne i wojskowe postąpiło polskie duchowieństwo, które wystosowało „List biskupów polskich do Narodu Polskiego”.

8 lipca 1920 r. powołano Generalny Inspektorat Armii Ochotniczej (GIAO), którego zadaniem było propagowanie i przeprowadzenie ochotniczego zaciągu do wojska. Akcję miał wspierać Obywatelski Komitet Wykonawczy Obrony Państwa. Zaciąg ochotników objął obywateli w wieku od 17 do 42 lat, a w wypadku oficerów – do lat 50.

General Józef Haller, 1920 r.

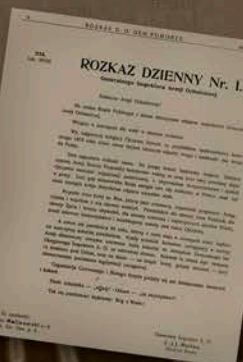
Gen. Józef Haller, mianowany Generalnym Inspektorem A.O. zwrócił się z apelem do członków wszystkich organizacji paramilitarnych i niepodległościowych w Polsce:

„Armii Ochotniczej potrzeba będzie: żywności, ubrania, bielizny, wszelkiego innego zaopatrzenia, pomocy lekarskiej, sanitarnej, pomocy kulturalnej i moralnej. Dlatego wzywamy organizacje Czerwonego Krzyża, Białego Krzyża, Kół Pańsk, organizacje ułocińskie, ziemskie, robotnicze, kupieckie, przemysłowo-handlowe, społeczno-kulturalne, strażę kresowe i obywatelskie, aby wytyrzyły wszystkie siły w tym kierunku, aby żołnierzowi nie brakowało.

Program Rządu Bolszewickiego w Polsce.

1. Rząd bolszewicki w Polsce...
2. Rząd bolszewicki w Polsce...
3. Rząd bolszewicki w Polsce...
4. Rząd bolszewicki w Polsce...
5. Rząd bolszewicki w Polsce...
6. Rząd bolszewicki w Polsce...
7. Rząd bolszewicki w Polsce...
8. Rząd bolszewicki w Polsce...
9. Rząd bolszewicki w Polsce...
10. Rząd bolszewicki w Polsce...
11. Rząd bolszewicki w Polsce...
12. Rząd bolszewicki w Polsce...
13. Rząd bolszewicki w Polsce...
14. Rząd bolszewicki w Polsce...
15. Rząd bolszewicki w Polsce...
16. Rząd bolszewicki w Polsce...
17. Rząd bolszewicki w Polsce...
18. Rząd bolszewicki w Polsce...
19. Rząd bolszewicki w Polsce...
20. Rząd bolszewicki w Polsce...
21. Rząd bolszewicki w Polsce...
22. Rząd bolszewicki w Polsce...
23. Rząd bolszewicki w Polsce...
24. Rząd bolszewicki w Polsce...
25. Rząd bolszewicki w Polsce...
26. Rząd bolszewicki w Polsce...
27. Rząd bolszewicki w Polsce...
28. Rząd bolszewicki w Polsce...
29. Rząd bolszewicki w Polsce...
30. Rząd bolszewicki w Polsce...
31. Rząd bolszewicki w Polsce...
32. Rząd bolszewicki w Polsce...
33. Rząd bolszewicki w Polsce...
34. Rząd bolszewicki w Polsce...
35. Rząd bolszewicki w Polsce...
36. Rząd bolszewicki w Polsce...
37. Rząd bolszewicki w Polsce...
38. Rząd bolszewicki w Polsce...
39. Rząd bolszewicki w Polsce...
40. Rząd bolszewicki w Polsce...
41. Rząd bolszewicki w Polsce...
42. Rząd bolszewicki w Polsce...
43. Rząd bolszewicki w Polsce...
44. Rząd bolszewicki w Polsce...
45. Rząd bolszewicki w Polsce...
46. Rząd bolszewicki w Polsce...
47. Rząd bolszewicki w Polsce...
48. Rząd bolszewicki w Polsce...
49. Rząd bolszewicki w Polsce...
50. Rząd bolszewicki w Polsce...
51. Rząd bolszewicki w Polsce...
52. Rząd bolszewicki w Polsce...
53. Rząd bolszewicki w Polsce...
54. Rząd bolszewicki w Polsce...
55. Rząd bolszewicki w Polsce...
56. Rząd bolszewicki w Polsce...
57. Rząd bolszewicki w Polsce...
58. Rząd bolszewicki w Polsce...
59. Rząd bolszewicki w Polsce...
60. Rząd bolszewicki w Polsce...
61. Rząd bolszewicki w Polsce...
62. Rząd bolszewicki w Polsce...
63. Rząd bolszewicki w Polsce...
64. Rząd bolszewicki w Polsce...
65. Rząd bolszewicki w Polsce...
66. Rząd bolszewicki w Polsce...
67. Rząd bolszewicki w Polsce...
68. Rząd bolszewicki w Polsce...
69. Rząd bolszewicki w Polsce...
70. Rząd bolszewicki w Polsce...
71. Rząd bolszewicki w Polsce...
72. Rząd bolszewicki w Polsce...
73. Rząd bolszewicki w Polsce...
74. Rząd bolszewicki w Polsce...
75. Rząd bolszewicki w Polsce...
76. Rząd bolszewicki w Polsce...
77. Rząd bolszewicki w Polsce...
78. Rząd bolszewicki w Polsce...
79. Rząd bolszewicki w Polsce...
80. Rząd bolszewicki w Polsce...
81. Rząd bolszewicki w Polsce...
82. Rząd bolszewicki w Polsce...
83. Rząd bolszewicki w Polsce...
84. Rząd bolszewicki w Polsce...
85. Rząd bolszewicki w Polsce...
86. Rząd bolszewicki w Polsce...
87. Rząd bolszewicki w Polsce...
88. Rząd bolszewicki w Polsce...
89. Rząd bolszewicki w Polsce...
90. Rząd bolszewicki w Polsce...
91. Rząd bolszewicki w Polsce...
92. Rząd bolszewicki w Polsce...
93. Rząd bolszewicki w Polsce...
94. Rząd bolszewicki w Polsce...
95. Rząd bolszewicki w Polsce...
96. Rząd bolszewicki w Polsce...
97. Rząd bolszewicki w Polsce...
98. Rząd bolszewicki w Polsce...
99. Rząd bolszewicki w Polsce...
100. Rząd bolszewicki w Polsce...

Obwieszczenie GIAO „Program Rządu Bolszewickiego w Polsce”

Rozkaz dzienny nr 1 Generalnego Inspektora Armii Ochotniczej

Zbiórka oddziału ochotniczego Miejskiej Straży Obywatelskiej. Lwów 1919 r.

Dowództwo Obrony Kresów Ziemi Suwalskiej. W środku ppor. Adam Rudnicki komendant POW okręgu suwalskiego

Czapka bogatyrka żołnierza Armii Czerwonej

Sowiecka prasa propagandowa. „Żołnierz Polski” nr 10 z 16 czerwca 1920 r.

Żołnierze oddziału samoobrony w Wołkowysku

Generalny Inspektorat Armii Ochotniczej. W środku gen. Józef Haller

Posiedzenie Rady Obrony Państwa w Warszawie. Cztery od lewej za stołem prezydjalnym siedzi gen. Józef Haller

OJCZYŻNA W NIEBEZPIECZEŃSTWIE

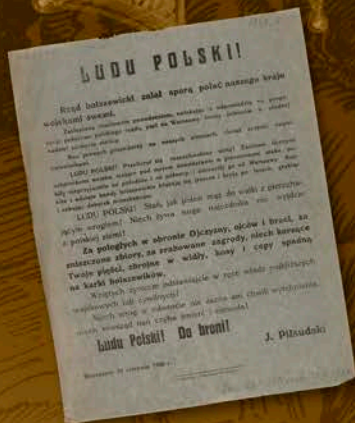
10 lipca na konferencji w DOG Lwów, z udziałem p.lk. Czesława Maczyńskiego, zastrzeżonego w obronie miasta przed Ukraińcami, postanowiono powołać Małopolskie Oddziały Armii Ochotniczej (MOAO). W skład MOAO weszły organizacje: Miejska Straż Obywatelska, Polska Organizacja Wojskowa, Związki Strzeleckie i Małopolska Straż Obywatelska. Do MOAO zgłaszała się młodzież szkolna, przede wszystkim harcerze (skauci) ze Lwowa i okolic, młodzież szkół rzemieślniczych (niekiedy całymi klasami), inteligencja, robotnicy i chłopcy z okolicznych wsi.

Z ochotników formowano bataliony piechoty, pododdziały kawalerii, samochodów pancernych, a także lotnictwa. Zorganizowano też grupę partyzancką – oddział lotny złożony z różnych rodzajów broni pod dowództwem rtm. dr. Romana Abrahama, słynnego dowódcy Góry Straców podczas walk z Ukraińcami w listopadzie 1918 r. „Abrahamczycy”, głównie młodzież i inteligencja lwowska, wstąpili się m.in. 17 sierpnia 1920 r. w walce z siłami armii konnej Budionnego. Do służby w MOAO zgłosiło się ponad 12 tys. osób.

Wojsko to zrazu osobliwe: pospolite ruszenie Lwowa i Ziemi Czerwńskiej, starzy i młodzi, starzy i dzieci, studenci i rzemieślnicy, kobiety i dziewczynka, wszystkie ulice miasta, przedmieścia, wsie okoliczne. Karabin w dłoni, krzyż ojcowski, matczyzny czy żoniny na drucie, i entuzjastyczny, płomienny porw: „Bronić drogięgo miasta” (Stanisław Lempicki o ochotnikach-obroncach Lwowa).

W okresie do 30 września 1920 r. sformowano: cztery ochotnicze pułki piechoty, 28 batalionów, 114 kompanii (które użtyo do uzupełnienia oddziałów frontowych, oprócz 201 i 205 ochotniczych pułków piechoty, wcielonych w skład dywizji ochotniczej), 8 pułków kawalerii, jeden dywizjon, 8 szwadronów, 201 i 205 ochotnicze pułki piechoty. Utworzono też szereg innych oddziałów (wartowniczych, technicznych itp.). Ogółem zaciąg ochotniczy dał 105 714 żołnierzy – ochotników.

Z ochotników składały się w większości wstawione w walkach 1 i 2 Dywizje Litewsko-Białoruskie. W sierpniu 1920 r. utworzono Dywizję Ochotniczą w składzie: 101 rezerwowy oraz 201, 202 i 205 ochotnicze pp. W listopadzie 1920 r. dywizję rozformowano, a pułki zdemobilizowano. W uznaniu zasług Naczelny Wódz postanowił pozostawić na stopie pokojowej 101 rez.pp.

Odczyt Józefa Piłsudskiego do Polaków z 18 sierpnia 1920 r.

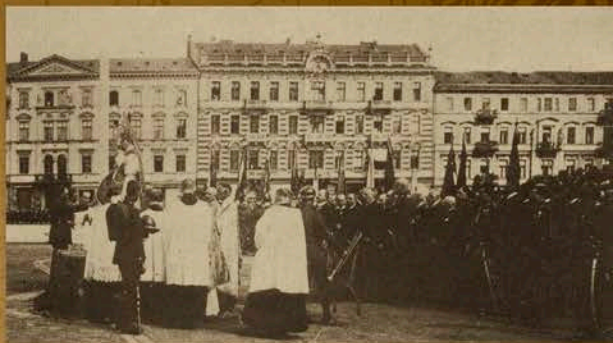
Kawaleria Armii Ochotniczej przed wymarszem na front. Na czele oddziału p.lk Władysław Belin-Prądmowski. Warszawa, 18 lipca 1920 r.

Strona tytułowa Jednodniówki 1 Dywizji Litewsko-Białoruskiej, Wilno 1920 r.

Srebrny krzyż Wirtuti Militari

Przystępn żołnierzy - ochotników w 1920 r.

Wybitni artyści operetki warszawskiej: J. Krzewiński, J. Sendcki i W. Walter, ochotnicy w 1920 r., udekorowani Krzyżami Walecznych

Oddział ochotników broniących Warszawy w 1920 r.

Wymarsz ochotników na front. Warszawa, 18 lipca 1920 r.

ZADWÓRZE

POLSKIE TERMOPILE

17 sierpnia 330-osobowy batalion młodych lwowskich ochotników, wchodzący w skład słynnego zgrupowania rotmistrza Romana Abrahama, stoczył pod Zadwórzem, na przedpolach Lwowa, śmiertelny bój z przeważającymi siłami 1 Armii Konnej Budionnego.

Mimo ostrzeliwania przez artylerię i broń maszynową walka trwała jedenaście godzin. Obrońcy odparli 6 szarż konnych. Zdziesiątkowani, pozbawieni amunicji, ostrzeliwani przez artylerię i samoloty, walczyli do końca na kolby i bagnety. Ostatni akt dramatu rozegrał się w pobliżu budki drożnika kolejowego, gdzie bronili się ostatnich 30 pozostałych przy życiu ochotników. Sowieci, rozszewierzeni oporem Orłat, rabili ich szablami, rannych dobijali kolbami. W nierównej walce zginęło 318 polskich żołnierzy. Kpt. Bolesław Zajęczkowski popełnił samobójstwo. Podobnie postąpiło kilkunastu jego podwładnych.

Opór ochotników umożliwił innym oddziałom polskim wycofanie się i zajęcie pozycji obronnych pod Lwowem. Mała stacja kolejowa Zadwórze stała się symbolem bohaterskiej walki młodzieży lwowskiej. W okresie międzywojennym określana była jako „POLSKIE TERMOPILE”.

Ciała pięciu poległych pod Zadwórzem oficerów, które udało się zidentyfikować, pochowano na cmentarzu Orłat we Lwowie. Pozostali bohaterowie spoczęli na miejscu swej męczeńskiej śmierci, na żołnierskim cmentarzu, w pobliżu usypanego na ich cześć kurhanu. U stóp kurhanu umieszczono tablicę pamiątkową z napisem: "Orłatom, poległym w dniu 17 sierpnia 1920 r. w walkach o całość ziem kresowych".

Pod Zadwórzem zginął m.in. 19-letni Konstanty Zarugiewicz, polski Ormianin, uczeń 7 klasy I Szkoły Realnej, obrońca Lwowa z 1918 r. Kawaler Krzyża Virtuti Militari i Krzyża Walecznych. W 1925 r. jego matka Jadwiga Zarugiewiczowa, została poproszona, aby spośród ciał znalezionych na pobojowisku wskazać jedno, które przewieziono do Grobu Nieznanego Żołnierza w Warszawie.

Poległy pod Zadwórzem
19-letni Konstanty Zarugiewicz,
Kawaler Krzyża Virtuti Militari
i Krzyża Walecznych

Krzyż Walecznych
ustanowiony i nadawany
podczas wojny z bolszewikami

Bitwa pod Zadwórzem, obraz Stanisława Batowskiego z 1931 r.

Bohaterski dowódca „Zadwórzan” kpt. Bolesław Zajęczkowski, pierwszy z lewej
oraz rtm. Roman Abraham, ósmy z lewej.
Zdjęcie Oddziału z Góry Straceli. Lwów 1918 r.

Jadwiga Zarugiewiczowa, matka poległego pod Zadwórzem Konstantego Zarugiewicza wybiera trumnę
do Grobu Nieznanego Żołnierza. Lwów 1925 r.

Mogiły pięciu ochotników poległych w bitwie pod Zadwórzem.
Cmentarz Obrońców Lwowa

KOBIETY STAJĄ DO SZEREGU

Kobieta polska!

*Od ciebie, od twojej namowy zależy, ile żołnierza nowego pójdzie zaraz na front.
Zwyciężymy! Ale ty działaj, Wymiewaj i tęp tchórzów!*

(z apelu Rady Obrony Państwa do kobiet)

W obronie zagrożonej Ojczyzny masowo uczestniczyły kobiety. Szły adzięk, przygotowywały środki opatrunkowe, paczki żywnościowe dla żołnierzy i organizowały ich wysyłkę, dowoziły prowiant na linię frontu. Organizacje kobiece pomagały w zakładaniu szpitali, punktów rekrutacyjnych, stacji dla rodzin ewakuowanych z Kresów Wschodnich, a później także z Mazowsza i Podlasia. Prowadziły też zbiórki pieniężne na Wojsko Polskie. Najdzielniejsze z kobiet wstępowały do Ochotniczej Legii Kobiet.

Pierwszy oddział Ochotniczej Legii Kobiet (OLK) powstał podczas walk z Ukraińcami o Lwów w grudniu 1918 r., gdzie poza ciężką służbą frontową legionistki pełniły służbę wartowniczą i eskortową.

Wiosną 1919 r. OLK podporządkowano władzom wojskowym i rozszerzono jej działalność na inne miasta Małopolski Wschodniej. W maju przy Dowództwie Frontu Litewsko-Białoruskiego w Wilnie powstała Druga Wileńska OLK; oddział pełnił służbę wartowniczą, biurową i prowadził szwalnię dla żołnierzy.

W lipcu 1919 r. Druga Wileńska OLK przekształcono w batalion liniowy liczący 250 bagietów. Batalion uczestniczył w okupionych ciężkimi stratami walkach z korpusem kawalerii Gaja pod Nową Wileją i w pobliżu Wilna.

1 kwietnia 1920 r. komendantką ogólnokrajowej OLK została Aleksandra Zagórska, dotychczasowa komendantka lwowskiej OLK.

W Warszawie początkowo powstały dwa bataliony OLK: wartowniczy i uzupełniający. W sierpniu 1920 r., w obliczu bezpośredniego zagrożenia stolicy, powstał 400-osobowy batalion liniowy. Wobec pomyślnego dla Polaków przełomu (15 sierpnia) w bitwie warszawskiej, batalion nie zdolał wejść do walki.

Po wojnie (rozkazem Ministerstwa Spraw Wojskowych z 1 lutego 1922 r.) OLK została rozwiązana. Przez szereg OLK przeszło ok. 10 tys. kobiet, choć jednorazowo ich liczba nie przekroczyła 2,5 tys.

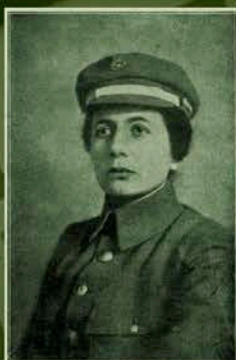
Gen. brig. Maria Wittek,
Działaczka niepodległościowa,
ochotniczka w wojnie 1920 r.
Członkini OLK odznaczona w 1921 r.
Orderem Virtuti Militari.

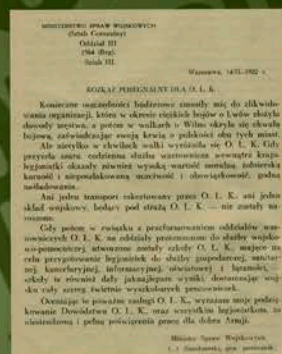
Ochotniczki we Lwowie w 1919 r.

Patrol OLK, Lwów 1919 r.

Płk Aleksandra Zagórska,
Komendantka Ochotniczej Legii Kobiet

Rozkaz połączony
dla Ochotniczej Legii Kobiet z 14 lutego 1922 r.

Kompania ckm podczas walk o Warszawę w 1920 r.

Członkinie Szkoły ochotniczek w pochodzie, 8 maja 1920 r.

Polskie afisze
propagandowe z okresu
wojny polsko-sowieckiej

Oddział Ochotniczej Legii Kobiet, Warszawa 1920 r.

MŁODZIEŻ I NAUCZYCIELE W OBRONIE OJCZYZNY

Apel Rady Obrony Państwa o ochotnicze wstępowanie do wojska zyskał szeroki odzew w szkołach i uczelniach wyższych. 6 lipca 1920 r. Ogólnopolska Konferencja Akademicka zwróciła się z wezwaniem do studentów o wstępowanie do wojska. Do 8 lipca rektorzy uniwersytetów: Warszawskiego, Jagiellońskiego i Lubelskiego ogłosili, że cała społeczność akademicka oddaje się do dyspozycji władz wojskowych.

Przykład dali znani profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego: Marcell Handelsman, Eugeniusz Kiernik, Tadeusz Kotarbiński, Stanisław Leśniewski, Jan Łukasiewicz, Wacław Majkowski, Stefan Mazurkiewicz, Edward Strasburger, Rudolf Szerenkowski i Józef Ujejski. Wielu znanych wykładowców Uniwersytetu Jagiellońskiego zaangażowało się w działalność Obywatelskiego Komitetu Obrony Państwa Zachodniej Małopolski.

Nauczyciele szkół średnich, wezwani pod broń przez własne organizacje zawodowe, tysiącami zgłaszali się do wojska. Młodzież całymi klasami wstępowała do wojska, często bez zgody rodziców, a nawet ignorując wcześniejsze odrzucenie przez komisje poborową. Szacuje się, że latem 1920 r. z poboru do wojska wzięto 770 uczniów, na ochotnika zaś wstąpiło 11 157, tj. ok. 20% chłopców.

W wyniku akcji werbkowej prowadzonej przez Polską Partię Socjalistyczną (PPS) robotnicy zasiliли szereg 201 pp., 1 pp Leg. 3 pp Leg i 6 pp Leg. Werbunek w Warszawie, Lublinie i Płocku prowadziły Robotnicze Komitety Obrony. W Warszawie Wydział Wojskowy Robotniczego Komitetu Obrony 5 sierpnia rozpoczął werbunek do 1 Robotniczego Pułku Obrony Warszawy; jeszcze w sierpniu zarejestrowano 1624 ochotników, a pułk wkrótce przemianowano na 202 pp. Utworzenie ochotniczego pułku „robotniczego” miało duży wydźwięk polityczny, gdyż godziło w propagandę bolszewicką, która głosiła, że robotnicy widzą w sowieckiej armii wyzwolicielek od „pańskiego ucisku”. W Warszawie formowano też, z inicjatywy miejscowych szweców, ochotniczy pułk im. Jana Kilińskiego, przemianowany później na 205 pp.

Święta Ochotnicza na Pl. Saskim w Warszawie, 18 lipca 1920 r.

Polski plakat propagandowy autorstwa Zygmunta Kamińskiego

Członkowie komitetu organizacyjnego 205 ochotniczego pułku piechoty im. Jana Kilińskiego

Studenci i wykładowcy warszawskich uczelni tuż przed wyruszeniem na wojnę, 18 lipca 1920 r.

Pluton szturmowy 8 kompanii 205 pułku piechoty im. Jana Kilińskiego

Studenci - ochotnicy przed wymarszem na front w 1920 r.

Wymarsz na front po uroczystych obchodach Święta Ochotniczego, 18 lipca 1920 r.

Delegacja cechu szweców warszawskich po przekazaniu darów na rzecz wojska, 1920 r.

HARCERZE

5 lipca Naczelnictwo ZHP odpowiadając na apel Rady Obrony Państwa wydało drużynom rozkaz z hasłem: „Ojczyzna w niebezpieczeństwie”. 13 lipca 1920 r. do wszystkich chorągwi harcerskich skierowany został rozkaz mobilizacyjny. Harcerze, którzy ukończyli 17. rok życia, mieli się zameldować z bronią (jaką kto miał) i ekwipunkiem w dniu 17 lipca w Inspektoracie Generalnym Armii Ochotniczej w Warszawie. Wyniki mobilizacji przeszły najśmielsze oczekiwania: 10 lipca 1920 r. podczas święta Armii Ochotniczej w stolicy, do przeglądu przed gen. J. Hallerem, który od 3 lipca 1920 r. był przewodniczącym ZHP, stanęło 1 200 harcerzy. 20 lipca 1920 r. w Warszawie zanotowano ok. 2 500 harcerzy ochotników tylko z samej Kongresówki.

Ogółem liczba harcerzy, którzy zgłosili się do służby ochotniczej z bronią w rękę, doszła do 6 tys. Razem z tymi, którzy byli już w wojsku od kilku lat, liczba harcerzy znajdujących się w wojsku w czasie wojny polsko-sockiekiej 1919-21 r. sięgała 9 tys.

Większość zmobilizowanych harcerzy wcielono do 201, 205 i 236 ochotniczych pułków piechoty. Najwięcej harcerzy (ok. 80 % składu osobowego) służyło w 201 pp. Pułk ten już 27 lipca został wysłany na front: uczestniczył m.in. w zajęciu Wilna przez grupę gen. Żeligowskiego; po zakończeniu wojny, w uznaniu zasług bojowych został mianowany 6 pułkiem harcerskim. Oprócz ochotników na froncie, ok. 15 tys. harcerzy uczestniczyło w służbie pomocniczej: granicznej, garnizonowej i sanitarnej.

Harcerki poza udziałem w służbie sanitarnej organizowały i wysyłały na front kantyny i czołówki prowiantowe, działały też jako „chrzestne matki” ochotników, pisując na front listy i wysyłając im upominki.

Harcerska odznaka pamiątkowa z okresu wojny polsko-sockiekiej

Józef Piłsudski, Józef Haller i Władysław Belina Prażmowski na defiladzie harcerskiej 8 maja 1919 r.

Krzyże harcerskie w wojsku

Naczelne Dowództwo Wojsk Polskich wydało na skutek staran Naczelnictwa Z. H. P. następujący rozkaz:

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH WARSZAWA 15.XI.19r.

SZTAB GENERALNY

ROZKAZ № 184

№ 13283/V

Krzyż harcerski

Prawo noszenia

Z rozkazu Naczelnego Wódza zezwala się harcerzom, będącym w czynnej służbie wojskowej, a posiadającym legitymacje harcerskie, na noszenie krzyża harcerskiego, jako odznaki pamiątkowej narówni z odznakami dawnych formacji wojskowych i szkół.

Krzyż harcerski należy nosić w wysokości dwóch palców nad środkiem lewej kieszeni munduru i w odpowiednim miejscu munduru żołnierskiego bez kieszeni.

w. z. Haller m. p.

Pułkownik Sztabu Gen.

.....

Rozkaz Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich z 1919 r.

Lwoccy skautci obrońcy miasta

Maria Wocławska, naczelniczka żeńskich drużyn harcerskich

DO MŁODZIEŻY SZKOLNEJ!

Polska, odkupiona krwią naszych ojców i braci, wyniesiona łzami naszych matek i sióstr oraz nas przygarając, ukończone cierpienia i zapewnić nam lepszą przyszłość.

A jednak, chociaż chcemy mieć naszą Ojczyznę, niepodległą — sami podlegamy wciąż wadom oświaty, lenistwa w pracy i obojętności do swych obowiązków obywatelskich.

Chcemy mieć swą Ojczyznę zjednoczoną, a samemu mieć swoje siły w walkach klasowych i partyjnych.

Chcemy dostępu do szerokiego morza i jednocześnie nie czynimy, aby opasować burzę i falę wewnętrzną i nie czynimy, aby włączyć silną dłoń ster naszej nawy państwowej, aby włączyć na czoło współzawodnictwa narodów...

Czas, aby każdy z nas wyczul odpowiedzialność własną wobec Kraju i zaczął dążyć do przysporzenia Krajowi jak największego dobroku z własnego serca.

Nasza młodzież — to nasza przyszłość, ponieważ ona się urodziła po nad poziom i w swoim gorącym sercu posiada niewyczerpane zasoby energii, wiary w swe siły i zapas do czynu...

Wzywamy więc naszą dzielną młodzież szkolną do rozważliwej, natężonej pracy i ofiarności...

Ufamy sobie nawzajem i niech każdy czyni to, co mu jego polskie serce nakazuje i niech czyni gdy nas Ojczyzna do czynu powoła pójśćmy razem, silni swoją spójnością i miłością Ojczyzny...

WŁ. WEJTKO.

Apel gen. Władysława Wejtki do młodzieży

Ppor. Władysław Nekrasz, organizator i twórca oddziałów harcerskich, przyjmuje meldunek żołnierski

Józef Piłsudski i Józef Haller na I święcie harcerskim, 8 maja 1919 r.

OCHOTNICY AMERYKAŃSCY POD POLSKIM NIEBEM

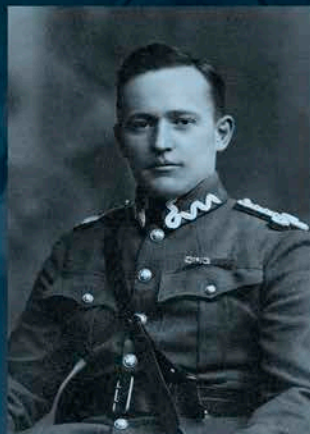
Pokażcie, co umiecie! – tym wezwaniem Naczelny Wódz Józef Piłsudski skwitował prośbę amerykańskich ochotników o pozwolenie na udział w walce o wolność Rzeczypospolitej.

Pomysłodawcą był Amerykanin, pilot Merlan C. Cooper, który przebywał w Polsce w czasie polsko-ukraińskich walk o Lwów. Bohaterska obrona miasta przed Ukraińcami wywarła na nim ogromne wrażenie i wraz z innymi lotnikami postanowił włączyć się do walki o Polskę, spłacając tym samym dług za Kościuszkę, Pałaskiego i wielu innych Polaków, którzy uczestniczyli w walce o wolność narodu amerykańskiego.

Eskaadra myśliwska im. Tadeusza Kościuszki (tzw. „Eskaadra Kościuszkowska”), w której służyli Amerykanie, stacjonowała we Lwowie, na froncie południowym, gdzie na przełomie 1919 i 1920 r. panował względny spokój. Dowódca eskadry mjr. Fount le Roy wielokrotnie prosił o wysłanie na front, lecz udało się to dopiero po złożeniu bezpośredniego meldunku do Naczelnego Wodza. W pierwszej akcji bojowej na Czudnow amerykańscy lotnicy wykazali wysokie umiejętności bojowe; wspólnie z polskimi lotnikami zastosowali nową taktykę szturmową, która polegała na skrytym podchodzeniu do celu, na możliwie małej wysokości. Taktykę tę przejęło z czasem całe polskie lotnictwo, stosując ją szczególnie wobec kawalerii. Od momentu zetknięcia się z Armią Konną Budionnego aż do zakończenia wojny 7 eskadra funkcjonowała jako szturmowa eskadra „kontrakawalerska”.

Walcząc w składzie III dywizjonu lotniczego eskadra amerykańska położyła ogromne zasługi w obronie Lwowa w sierpniu 1920 r. Pościg za cofającą się Armią Konną Budionnego był ostatnią akcją bojową eskadry.

7 eskadra wykonała 462 loty bojowe i spędziła w powietrzu nad nieprzyjacielem 682 godziny. 9 pilotów zostało odznaczonych najwyższymi polskimi odznaczeniami wojennymi.

Kpt. pil. M. Cooper,
inicjator i organizator
Eskadry Kościuszkowskiej

Piloci na lotnisku we Lwowie,
październik 1920 r.

Emblemat
Eskadry Kościuszkowskiej

Por. pil. Noble ranny w czasie ataku na dworzec
kolejowy w Berdyczowie, 26 kwietnia 1920 r.

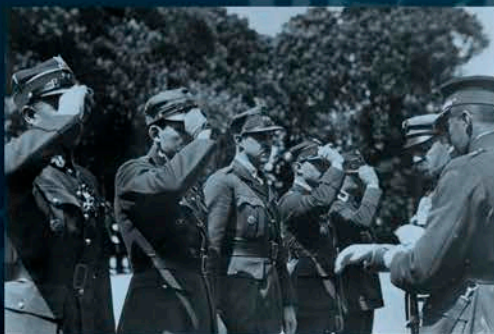
Dowódca Eskadry Kościuszkowskiej
mjr. pil. C. Fount le Roy, Lwów

Samolot myśliwski Albatrus D.III (OFF).
W kabinie kpt. pil. M. Cooper, zastępca dowódcy eskadry.
Wiosna 1920 r.

Por. pil. H. Rorison w kabinie samolotu myśliwskiego Ansaldo Al Balilla, Lwów 1920 r.

Odznaczenie ochotników amerykańskich przez Józefa Piłsudskiego. Warszawa, maj 1921 r.